

רבי חזקיה שאל: מעתה, בני בבל משמעין על שיקליהן מראשו של חודש, לא כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן ותיתרם תרומת הלישכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן! – התיב רבי עולא קומי רבי מנא: והא תנינן: בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה: בפרם הפסח, בפרם העצרת, בפרם החג! אמר ליה נימר: אילין דקריבין – בפרם הפסח, אילין דרחיקין – בפרם העצרת, ואילין דרחיקין מינהון – בפרם החג! – אמר ליה: כולה כאחת היתה באה. ולמה

אור לישרים

שקליהן בעונתן ותיתרם תרומת הלישכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן – בשביל שיספיקו ישראל, ובהם בני בבל, להביא את השקלים למקדש עד אחד בניסן, וכך יוכלו לתרום את תרומת הלשכה מהשקלים החדשים בזמנה, שהוא באחד בניסן!

ומציעים תירוץ: התיב – השיב (הקשה על מה ששאל רבי חזקיה) רבי עולא (אמורא ארץ ישראל בדור הרביעי והחמישי) קומי – לפני רבי מנא (השני, מגדולי אמוראי ארץ ישראל בדור החמישי): והא תנינן – והרי שנינו (משנה שקלים ג,א): בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה: – שלוש פעמים בשנה היו ממלאים קופות גדולות מן השקלים שהיו נותנים כל ישראל ומניחים אותם במקדש בלשכה מיוחדת, כדי לקנות בהם קורבנות ציבור: בפרם הפסח – לפני חג הפסח ('פרס' או 'פרוס' פירושו: לפני (מקור המילה ביוונית)), וזהו באחד בניסן (שאינן הכוונה לערב פסח ממש, אלא לחמישה עשר יום לפני זה), בפרם העצרת – לפני חג השבועות, בפרם החג – לפני חג הסוכות (עד כאן המשנה)! אמר ליה (שתי מילים אלו יתירות) נימר (נראה ש"אמר ליה נימר" הוא שיבוש של המונח "או נימר" (או נאמר): או < א"ל < אמר ליה. 'או נימר' מתפרש לפעמים כמו 'נימר'): – נאמר (בהסבר הדבר, למה תיקנו לתרום את הלשכה בשלושת הפרקים הללו): אילין דקריבין – אלה שקרובים (למקדש, והם בני ארץ ישראל, שמספיקים להביא את שקליהם למקדש עד לפני חג הפסח), – בפרם הפסח – תורמים את תרומת הלשכה משקליהם לפני חג הפסח, וזהו באחד בניסן, אילין דרחיקין – אלה שרחוקים (מהמקדש, והם בני המקומות הסמוכים לארץ ישראל, שמספיקים להביא את שקליהם למקדש עד לפני חג השבועות), – בפרם העצרת – תורמים את תרומת הלשכה משקליהם לפני חג השבועות, ואילין דרחיקין מינהון – ואלה שרחוקים מהם (רחוקים יותר מאלה שנזכרו קודם לכן, והם בני בבל ובני המדינות הרחוקות מארץ ישראל, שמספיקים להביא את שקליהם למקדש עד לפני חג הסוכות), – בפרם החג – תורמים את תרומת הלשכה משקליהם לפני חג הסוכות! רבי עולא סבר, שלפיכך תיקנו לתרום את הלשכה בשלושת הפרקים

המשנה במגילה מוצעת כאן מכיוון שהדיון במשנה זו מצטט את המשנה כאן.

במימרה של רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי נזכר שימוע שקלים וכלאיים, והכוונה למה ששנינו במשנה: "משמעין על השקלים ועל הכלאיים", אבל רבי יוסה אמר: "כלום אמרו משמעין על השקלים... כלום אמרו יוצאין אף על הכלאים...". המימרה של רבי חלבו בשם רב חונה בשם רב בשם רבי חייה רבה: "הכל יוצאין בארבעה עשר, שהוא זמן קרייתת" מובאת להלן, אך אין מקומה כאן. ואפשר שכך היא הגרסה של המימרה הזו: "על הכלאיים יוצאין באדר השני, שהוא זמן זריעה" (ובחודש זה מתחילים הצמחים להיות ניכרים, וזה הזמן הראוי לטפל בעניין זה. המילים "זמן זריעה" הן על פי הבבלי מגילה כט,ב), אלא שנשתבשה המימרה בשל הדמיון למימרה להלן. לפי זה, דברי רבי יוסה "ויאות" מוסבים גם על דברי רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי וגם על דברי רבי חלבו בשם רב חונה בשם רב בשם רבי חייה רבה, שהרי רבי יוסה הזכיר גם שימוע שקלים וגם יציאה על הכלאיים.

נראה שכל שאר הדברים הנזכרים במשנתנו ("מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים, ועושין כל צורכי הרבים, ומציינין על הקברות") נוהגים כשנתעברה השנה באדר השני, ולא באדר הראשון, משום שהזמן הראוי לעשיית דברים אלה הוא לאחר ימות הגשמים, והרי באותה שנה נתאחר זמן ירידת הגשמים.

ומציעים קושיה: רבי חזקיה (אמורא ארץ ישראל בדור הרביעי) שאל – הקשה: מעתה (אם כן) – מאחר שאף כשנתעברה השנה מכריזים על השקלים שלושים יום קודם אחד בניסן, כדי שיביאו ישראל שקליהם בזמנם, בני בבל משמעין על שיקליהן מראשו של החודש (הנוסח הירושלמי של מסכת שקלים תמוה, וצריך לומר כמו בנוסח הבבלי של מסכת שקלים: 'מראשו של החורף') – בני בבל, הרחוקים מהמקדש, יהיו מכריזים על השקלים בתחילת החורף, ולא באחד באדר שבו בני ארץ ישראל מכריזים על השקלים, לא (נראה שמילה זו נוספה בטעות בשל הדמיון לאמור לעיל) כדי שיביאו ישראל